

В. В. Липчук

доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НААН України, завідувач кафедри статистики та аналізу Львівського національного аграрного університету, Дубляни, Україна, wlipczuk@ukr.net

І. М. Тофан

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування Львівського національного аграрного університету, Дубляни, Україна, imt71@ukr.net

СТРАХОВИЙ РИНОК ПОЛЬЩІ: СТАН ТА ТЕНДЕНЦІЇ¹

Анотація. В умовах становлення ринкової системи господарювання великого значення набуває формування ефективного страхового ринку. Досвід повної трансформації постсоціалістичної економіки, накопичений у країнах ЄС, зокрема Польщі, може бути дуже корисним для нашої держави, особливо в контексті глобалізації економіки та євроінтеграційних намірів України. У статті проаналізовано розвиток страхового ринку в Польщі як одного з елементів загальноєвропейського ринку страхування. Висвітлено історичні й теоретико-практичні аспекти доцільності створення та функціонування страхового ринку. Обґрунтовано потребу в проведенні такого дослідження та вибір країни, досвід якої варто вивчити й використати з метою вдосконалення організації вітчизняного страхового ринку. Проведено оцінку динаміки суб'єктів страхового ринку Польщі, їх структурних змін, порівняльну характеристику страхових продуктів у двох країнах та аналіз основних фінансових показників страхових компаній, на основі чого визначено тенденцію активізації цього ринку, особливо в частині страхування життя. Розкрито роль і значення державних регуляторів та їхній вплив на розвиток та поліпшення організації страхового ринку. Насамперед це стосується діяльності Комісії з фінансового нагляду Польщі, в полі зору якої не лише ліквідність страхових компаній, а й страховальники, щоб гарантувати їм справедливую компенсацію збитків. Головною функцією Комісії є контроль забезпечення своєчасних і повних виплат страхового відшкодування, в першу чергу жертвам дорожньо-транспортних пригод та членам їхніх сімей. На підставі проведеного дослідження запропоновано напрями вдосконалення організації вітчизняного страхового ринку.

Ключові слова: страхування, страховий ринок, страховик, страховальник, страхове відшкодування.

Табл. 3. Літ. 21.

Vasyl Lypchuk

Dr. Sc. (Economics), Professor, Corresponding Member of the National Academy of Agrarian Sciences of Ukraine, Lviv National Agrarian University, Lviv-Dublan, Ukraine, wlipczuk@ukr.net

Ivan Tofan

Ph. D. (Economics), Lviv National Agrarian University, Lviv-Dublan, Ukraine, imt71@ukr.net

¹ Стаття підготовлена за результатами піврічного наукового стажування в Old Polish University in Kielce (Польща).

POLAND'S INSURANCE MARKET: STATE AND TRENDS

Abstract. In the context of the establishment of the market management system, the formation of an effective insurance market is of great importance. The experience of the complete transformation of post-socialist economy gained in the EU countries, Poland in particular, can be very useful for our country, especially in the context of economic globalization and European integration intentions of Ukraine. The article analyzes the development of the insurance market in Poland as one of the components of the pan-European insurance market. The author covers the historical, theoretical and practical aspects of the feasibility of the establishment and functioning of the insurance market and justifies the need for such a study and the choice of the model country to study and further implement its experience for the improvement of the domestic insurance market. The study includes the assessment of the dynamics of insurance market subjects in Poland, their structural changes, comparative characteristics of insurance products in the two countries and the analysis of key financial indicators of insurance institutions. Based on the research, a trend in the market activation is identified, especially regarding life insurance. The author discloses the role and importance of state regulators and their impact on the development and improvement of the insurance market. This mainly refers to the Polish Financial Oversight Commission (PFOC) as it oversees not only the liquidity of the insurance companies, but also focuses on insurers to guarantee them fair compensation for losses. A key function of the commission is supervising the timely and full payment of insurance, primarily to victims of road accidents and their families. The study suggests ways of improving the functioning of the domestic insurance market.

Keywords: insurance, insurance market, insurer, policyholder, insurance indemnity.

JEL classification: G22, G28.

В. В. Липчук

доктор економічних наук, професор, член-кореспондент НААН України, завідувачий кафедрою статистики і аналізу Львівського національного аграрного університету, Дубляни, Україна

И. Н. Тофан

кандидат економічних наук, доцент кафедри фінансов, банківського дела і страхування Львівського національного аграрного університету, Дубляни, Україна

СТРАХОВОЙ РЫНОК ПОЛЬШИ: СОСТОЯНИЕ И ТЕНДЕНЦИИ

Аннотация. В условиях становления рыночной системы хозяйствования большое значение приобретает формирование эффективного страхового рынка. Опыт полной трансформации постсоциалистической экономики, накопленный в странах ЕС, в частности Польше, может быть очень полезным для нашего государства, особенно в контексте глобализации экономики и евроинтеграционных намерений Украины. В статье проанализировано развитие страхового рынка в Польше как одного из элементов общеевропейского рынка страхования. Освещены исторические и теоретико-практические аспекты целесообразности создания и функционирования страхового рынка. Обоснованы необходимость проведения такого исследования и выбор страны, опыт которой стоит изучить и использовать с целью совершенствования организации отечественного страхового рынка. Проведены оценка динамики субъектов страхового рынка Польши, их структурных изменений, сравнительная характеристика страховых продуктов в двух странах и анализ основных финансовых показателей страховых компаний, на основании чего опре-

делена тенденція активізації даного ринку, особливо в частині страхування життя. Раскрыты роль и значение государственных регуляторов и их влияние на развитие и улучшение организации страхового рынка. Прежде всего это касается деятельности Комиссии по финансовому надзору Польши, в поле зрения которой не только ликвидность страховых компаний, но и страхователи, чтобы гарантировать им справедливую компенсацию убытков. Главной функцией Комиссии является контроль обеспечения своевременных и полных выплат страхового возмещения, в первую очередь жертвам дорожно-транспортных происшествий и членам их семей. На основании проведенного исследования предложены направления совершенствования организации отечественного страхового рынка.

Ключевые слова: страхование, страховой рынок, страховщик, страхователь, страховое возмещение.

Формування ефективного страхового ринку сьогодні, в умовах становлення ринкової системи господарювання, набуває великого значення, оскільки саме ця сфера фінансових відносин є важливим фактором оздоровлення економіки, забезпечення відтворення національного виробництва та сприятливих умов для підприємницької діяльності в майбутньому.

Вітчизняний страховий ринок, незважаючи на постійні спроби його поліпшення, потребує вдосконалення на основі найкращих світових надбань, тим більше в контексті глобалізації економіки та євроінтеграційних намірів України. Досвід повної трансформації постсоціалістичної економіки, набутий певними країнами Європейського Союзу, мав би стати повчальним для нас. Створення цивілізованого страхового ринку, зокрема конкурентного страхового середовища, механізму взаємовідносин учасників ринку, розширення асортименту якісних страхових послуг – усі ці процеси впродовж багатьох років гармонійно поєднуються в розвинутих країнах світу, а в Україні потребують невідкладного, але поетапного наближення до загальноєвропейських стандартів. На нашу думку, саме польський досвід організації страхового ринку є найбільш близьким і зрозумілим для України, що зумовило вибір об'єкта дослідження.

Окреслена проблематика, на перший погляд, досить повно розглядається у вітчизняній науковій літературі, переважно на основі традиційних підходів, притаманних дослідженням країн із перехідною економікою. Особливості теоретико-практичних аспектів створення й функціонування страхового ринку висвітлено в працях В. Д. Базилевича, О. В. Козьменко, С. А. Навроцького, С. С. Осадця, О. М. Сукача та ін. [1–6]. Створення гармонійного страхового середовища широко дискутується світовою науковою спільнотою. Сучасні праці польських учених Е. Ковалевські, Т. Санговські, Т. Шумліча [7–9], німецького дослідника Х. Звайслера [10], американських науковців Е. Воана й Т. Воан [11] та ін. дають уявлення про особливості функціонування страхових ринків розвинутих країн світу. Аналіз діяльності польських страхових компаній уможливить надання пропозицій для пошуку шляхів удосконалення організації страхового ринку України.

Метою статті є узагальнення польського досвіду організації й функціонування страхового ринку, що може бути корисним для вітчизняної страхо-

вої сфери. Досягнення поставленої мети передбачає проведення глибокого й багатогранного аналізу механізму функціонування польського страхового ринку, що включає вивчення структурних змін у сукупності страхових компаній, оцінювання фінансових показників їхньої діяльності та динамічних змін грошових потоків (страхових внесків і виплат) суб'єктів страхування.

Страхування є елементом фінансової системи, однією з найдавніших категорій суспільних відносин. Зародившись у період розпаду первіснообщинного ладу, воно стало невід'ємним атрибутом суспільного життя й ринкової економіки. На думку західних філологів, термін “страхування” має латинське походження, означає “безтурботний” і передає думку про застереження, захист і безпеку. У свою чергу, страхові відносини, закріплені в письмовому договорі як цивільно-правова угода, відомі ще з часів пізнього середньовіччя, коли завдяки Великим географічним відкриттям значно розширилися можливості для морської міжнародної торгівлі. Перевезення на далекі відстані збільшувало ризики втрати або псування майна, товарів, завдання шкоди здоров'ю чи загибелі людей.

Оскільки непередбачувані події, наприклад, стихійні лиха, неврожаї, війни, соціальні потрясіння, та відповідні наслідки є невід'ємною частиною суспільного життя, завжди є потреба в попередженні, усуненні, відшкодуванні збитків через них. Первісні форми страхування мали вигляд спільних недоторканих запасів громади (продуктів харчування, одягу тощо). Пізніше обов'язки зі створення загального фонду й захисту його від ризиків почали брати на себе окремі фізичні особи, товариства, що привело до появи нового виду людської діяльності в галузі економіки – страхування. Отже, відносини, що формуються в суспільстві з приводу запобігання, подолання або зменшення негативного впливу ризиків і відшкодування збитків, становлять зміст категорії “страховий ринок”. Страховий ринок – це сфера економічних відносин, у процесі яких формуються попит і пропозиція на страхові послуги та здійснюється акт їх купівлі-продажу [12].

Фінансова криза 2007–2008 рр. у Європі істотно вплинула на перерозподіл фінансових ресурсів також на страховому ринку. Оскільки протягом останніх років у країнах ЄС спостерігається уповільнення темпів економічного зростання (у середньому 1,5 % ВВП по Євросоюзу) [13], у більшості з них посилюються вимоги до обсягів страхових резервів компаній як базового чинника страхової ліквідності та активізації діяльності суб'єктів господарювання в пошуку надійних варіантів збереження капіталу фірми й забезпечення її утримання на ринку.

Сучасний стан страхового ринку залежить переважно від упровадження новітніх страхових продуктів, каналів їх поширення, прогресивних методів управління процесами, IT-технологій. Так, в Україні з метою захисту інтересів учасників страхового ринку вводиться Кодекс етики у страховій діяльності [14]. Доцільно враховувати очікування й потреби, освіченість і обізнаність клієнта, конкуренцію з боку західноєвропейських компаній. У цьому контексті, на нашу думку, цікаво звернутися до досвіду наших найближчих сусідів, а саме

Польщі, котра на відміну від фундаторів ЄС є однією з тих країн, чиїми набутками ми могли б реально й ефективно скористатися.

Після вступу Польщі до Європейського Союзу у 2004 р. усі сегменти її економіки отримали нові можливості для розбудови та вдосконалення. Страховий ринок відтепер теж міг динамічно розвиватися на засадах рівноправності на теренах ЄС. Однак, попри всі здійснені реформи, цей ринок потребує ще інтенсивнішого розвитку. Так, якщо у 2014 р. європейські страхові компанії отримали 1,2 трлн євро страхових внесків, то польські – лише близько 13 млрд євро (1,1 %) [13].

На фінансовому ринку країни діють чіткі й зрозумілі правила організації страхування. Страхові компанії Польщі, як, утім, й інших країн ЄС, можуть займатися страхуванням життя (перший рівень) або особистим і майновим страхуванням майна (другий рівень) за власним вибором. Поєднувати ці види страхування забороняє національне законодавство [15]. За даними Державного банку Польщі [16], станом на 1 січня 2016 р. у країні діяло 57 страхових компаній, із яких 27 зі страхування життя, 29 з особистого й майнового страхування та 1 з перестраховування (табл. 1). Як бачимо, число страхових компаній у Польщі протягом останніх років майже не змінювалося, що дає підстави говорити про певну стабільність її страхового ринку. Хоча у 2015 р. Комісія з фінансового нагляду Польщі [17] видала три нових дозволи на провадження страхової діяльності новим компаніям, вони так і не почали працювати, тому й не відображені в загальній статистиці.

За формами організації діяльності польські страхові компанії поділяються на акціонерні товариства (становлять найбільшу групу – 49 суб'єктів), товариства взаємного страхування й перестраховальні компанії. У Звіті про розвиток фінансової системи в Польщі у 2014 р. [17] відзначається позитивна динаміка фінансових активів страховиків: у 2014 р. вони зросли на 11,2 млрд злотих¹ порівняно з попереднім роком, до 73,2 млрд злотих. У загальній структурі активів страховиків частка компаній другого рівня становила 41 %, хоча в загальній кількості їхня частка переважає.

Протягом 2012–2015 рр. страховики, що діяли на першому рівні, тобто займалися страхуванням життя, отримали істотно менший (на 7,7 млрд злотих)

Таблиця 1. Кількість страховиків у розрізі видів страхування в Польщі у 2013–2015 рр.

Вид страхування	2013	2014	2015	Зміна за період
Страхування життя	27	26	27	-
Страхування майна	30	30	29	-1
Перестраховування	1	1	1	-
Всього	58	57	57	-1

Складено за: Raporty o rozwoju systemu finansowego / Narodowy Bank Polski. URL: <http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemfinansowy/rozwoj.html>.

¹ Станом на 1 січня 2017 р. 1 злотий дорівнював 6,4390 грн за курсом Національного банку України.

обсяг страхових премій, що призвело до скорочення сукупного обсягу таких премій. Зазначене було спричинене насамперед високими виплатами страхувальникам і повільним збільшенням чисельності страхувальників, а отже, й зниженням страхової винагороди. Саме це зумовило зростання частки страхових премій компаній другого рівня із 42,4 % у 2012 р. до 47,8 % у 2015 р. Представникам цих компаній вдалося на 12 % поліпшити фінансові показники страхових премій, що стало можливим передусім за рахунок доходів від страхування цивільної відповідальності власників автотранспортних засобів – 31,4 % (автоцивілка + автокаско), страхування майна від вогню та страхування від заподіяння іншої шкоди – 21,4 %. Завдяки доходам від такого страхування якраз і вдалося сформувати левову частку страхових премій. Протягом останніх п'яти років саме ці види послуг страхових компаній користуються найбільшою популярністю серед страхувальників, про що свідчать дані Головного управління статистики (GUS) Польщі [18]. Заслуговує на увагу й відсоток доходів, отриманих страховиками від страхування дорожньо-транспортних пригод (7,8 %) та від захворювань і страхування відповідальності (7,6 %).

Варто зауважити, що польський страховий ринок надзвичайно концентрований. Частка п'яти основних страхових компаній на ринку особистого й майнового страхування становить майже 70 %. Лідером цього ринку вважається Універсальна страхова компанія (PZU), котра займає на ньому 31,5 %. Доволі високими є також частки на ринку компаній “Ergo Hestia” (13,1 %), “Warta” (12,8 %), “Allianz” (6,7 %) і “Compensa” (4,2 %).

Слід зазначити, що якість страхових послуг, які надають страхові компанії, безпосередньо залежить від стабільності економічної ситуації в країні та оптимізації страхових послуг загалом. Аналіз показав, що останніми роками в Польщі зберігається тенденція зменшення кількості страховиків: з 68 одиниць у 2008 р. вона скоротилася до 57 у 2015 р. Проте це аж ніяк не впливає на загальний динамічний розвиток страхового ринку (табл. 2).

Таблиця 2. Основні фінансові показники страхових компаній у 2014 і 2015 рр., тис. злотих

Показник	2014	2015	Зміна
<i>Страхування життя</i>			
Витрати на провадження страхової діяльності	6 384 209	3 258 247	-3 125 962
Дохід від операційної діяльності	3 273 370	2 834 025	-439 345
Фінансовий результат до оподаткування	3 585 561	3 560 318	-25 243
Податок на прибуток	622 217	495 468	-126 749
Чистий фінансовий результат	2 963 024	3 065 344	102 320
<i>Страхування майна</i>			
Витрати на провадження страхової діяльності	7 245 719	7 367 611	121 892
Дохід від операційної діяльності	795 541	351 443	-444 098
Фінансовий результат до оподаткування	4 061 489	2 965 547	-1 095 942
Податок на прибуток	342 043	304 251	-37 792
Чистий фінансовий результат	3 719 161	2 660 759	-1 058 402

Складено за: Polska Izba Ubezpieczeń. URL: <http://www.piu.org.pl/category/analizy>.

За даними Польської страхової палати [19], на кінець 2015 р. простежувалася тенденція до активізації страхового ринку, особливо щодо страхування життя. Сумарний фінансовий результат страхових компаній першого рівня є додатним і становить понад 3 млрд злотих. Запорукою такого результату стало зменшення сумарних витрат удвічі порівняно з 2014 р. Водночас страховики другого рівня за підсумками 2015 р. загалом зазнали збитків, оскільки їхні сумарні витрати порівняно з 2014 р. зросли, а статутний капітал скоротився, що й призвело до зниження фінансового результату на більш ніж 1 млрд злотих.

У цілому розвиток страхового ринку Польщі сприяє фінансовій стабільності суб'єктів господарювання, котрі активно користуються його послугами, – через страхування життя та здоров'я працівників, а також майна й фінансової відповідальності. Крім мікроекономічного ефекту, розвиток страхування загалом позитивно впливає на економічний стан держави, зайнятність населення та залучення іноземних інвестицій.

Доцільність подальшого використання продуктів страхового ринку суб'єктами господарювання обумовлена виробничо-фінансовою необхідністю, нестабільністю й непередбачуваністю чинників, які загрожують підприємцям збитками. Нерідко такі раптові події завдають чималого фінансової шкоди, а інколи й узагалі призводять до банкрутства підприємств. Уникнути фінансових збитків у таких випадках якраз і допомагає динамічно зростаючий страховий ринок. Зазвичай пропозиція страховиків враховує індивідуальні потреби як малих та середніх, так і великих підприємств, та є доволі еластичною.

На нашу думку, оцінювати активність страхового ринку Польщі потрібно у двох напрямках – залучення страхових премій і здійснення страхового відшкодування страховиками. Після затяжної фінансової кризи в Європі польський страховий ринок щороку потроху повертає втрачені позиції, збільшуючи власну капіталізацію, однак при цьому не зменшуючи суми страхових відшкодувань. Дані табл. 3 відображають зростання сум страхових премій, як і страхового відшкодування, за всіма видами страхування другого рівня, що однозначно є позитивним чинником. Найбільші коливання показників спостерігаються у сфері транспортного страхування. Якщо

Таблиця 3. Динаміка отримання страхових премій та здійснення страхового відшкодування у 2013–2015 рр., млн злотих

Вид страхування	Страхові внески			Виплачене відшкодування		
	2013	2014	2015	2013	2014	2015
Особове	938	1 054	1 124	158	175	189
Транспортне	4 686	4 604	4 652	2 902	3 117	3 245
Майнове	3 021	2 779	2 998	1 045	1 061	1 167
Відповідальності	1 762	2 016	2 154	786	535	712
Інше	1 781	1 794	1 913	602	570	637

Складено за: Wskaźniki Zrównoważonego Rozwoju / Główny Urząd Statystyczny. URL: http://wskaznikizrp.stat.gov.pl/file:///D:/Documents/Downloads/sytuacjamakroekonomiczna_w_polsce_w_2015.pdf.

обсяг страхових внесків у 2015 р. знизився порівняно з 2013 р. на 34 млн злотих, то страхового відшкодування – збільшився на 343 млн злотих.

Значний дисбаланс спостерігається й у майновому страхуванні, адже суми страхових внесків у 2015 р. ще не досягли рівня 2013 р., а страхових відшкодувань – перевищили його на 122 млн злотих. Збільшення обсягу страхових відшкодувань за всіма видами страхування є тривожним сигналом для власників страхових компаній, оскільки зростають ризики отримання від'ємного фінансового результату за підсумками фінансового року з окремих видів страхування майна чи відповідальності. Рішення в таких випадках може бути двояким: або збільшити суми страхових внесків, або частково відмовитися від ризикованих страхових послуг. А для страхувальників укладання страхових угод є життєво необхідним, адже отримання фінансових збитків від різних небезпек стає дедалі ймовірнішим. Зазначене підтверджується щорічним зростанням сум страхового відшкодування, котрі страховики виплачують на користь суб'єктів господарювання.

Особливо ризикованою є бізнесова діяльність малих і середніх підприємств, які вже досить тривалий час становлять основу польської економіки. Саме цей сектор формує 47 % ВВП і генерує велику кількість робочих місць. Малі й середні підприємства переважно вузькоспеціалізовані, мають обмежені капітал, джерела його нагромадження та не в змозі диверсифікувати власні ризики. Саме тому вони виступають важливими учасниками польського страхового ринку.

У разі настання страхових подій такі підприємства зазнають чималих витрат, котрі зазвичай перевищують суму їхнього резервного фонду. Втрата майна через страхові події може призвести навіть до банкрутства. Так, у 2015 р., згідно з даними Центру економічної інформації Польщі, збанкрутувало 750 компаній, однак на кінець II кв. 2016 р. їх було вже 300 [20]. Саме тому для малих і середніх підприємств страхування майна, продукції й відповідальності є надзвичайно актуальним.

Власники новостворених підприємств завдяки страхуванню можуть зосередитися на формуванні власного іміджу шляхом надання якісної й затребуваної продукції чи послуг, а не хвилюватися через непередбачувані події та їхні наслідки. Розвиток комунікацій дає змогу підприємцям отримувати необхідні відомості як про страхування, так і про можливі фінансові чи природні загрози за допомогою всесвітніх інформаційних мереж. До речі, обізнаність підприємців щодо можливих наслідків економічного ризику та їхня зацікавленість у такій інформації щороку зростає внаслідок як рекламної кампанії страховиків, так і прагнення представників малого й середнього бізнесу скоротити витрати та примножити власні доходи, на що вказує збільшення числа укладених полісів страхування.

За даними Головного управління статистики Польщі [18], із кожним роком збільшується потреба в різних видах страхування другого рівня. Так, у 2015 р. кількість укладених полісів автострахування зросла порівняно з 2014 р. на 20 %, а страхових договорів від різних фінансових ризиків – утричі. Натомість зменшилося число договорів превентивного медичного страхування.

Слід зазначити, що конкурентне середовище польського страхового ринку добре розвинуте та створює єдині умови для всіх суб'єктів господарювання – страховиків. На користь цього свідчать стабільна кількість страхових компаній і різноплановість страхових пропозицій протягом останнього десятиліття. З огляду на інтенсивну конкуренцію в окресленому фінансовому сегменті ринку, страхові компанії вдаються до нових, привабливіших пропозицій із метою залучення страхувальників і отримання страхової винагороди. Фактично до кінця 2014 р. на ринку тривала “війна цін і пропозицій”. Для підвищення привабливості власних страхових пропозицій страховики різко зменшили суми страхових внесків для страхувальників. Як правило, реальні ризики для страховиків були набагато вищими, ніж страхові премії, що могло призвести до негативних фінансових результатів.

Практично вперше після фінансової кризи 2007–2009 рр. польськими аналітиками зафіксоване погіршення фінансових результатів від страхування вантажоперевезень. Так, у 2015 р. страхові компанії недоотримали 1,02 млрд злотих страхових внесків [18]. Хоча на ринку страхування конкуренція залишається досить інтенсивною, подальше зниження цін на послуги страхових компаній може спровокувати нищівні фінансові ризики. Це стало однією з причин підвищення страхових тарифів починаючи із середини 2015 р. Основною ж причиною є загроза погіршення ліквідності страхових компаній та, як наслідок, багаторічної стагнації й зниження довіри до цього сегмента послуг. Незважаючи на це, страхові компанії збільшили страхове відшкодування жертвам дорожньо-транспортних пригод на пропозицію Комісії з фінансового нагляду Польщі, котра дбає не тільки про ліквідність страхових компаній, а й про страхувальників, щоб гарантувати їм справедливу компенсацію збитків. Підвищення цін на страхові послуги було зумовлене також запровадженням нового податку на банківську і страхову діяльність, що крім банківського сектору економіки охопило 39 компаній зі страхування й перестраховування.

Підсумовуючи діяльність страхових організацій Польщі у 2015 р., Національний банк Польщі (NBP) констатує достатність фінансових ресурсів страховиків для виплати зобов'язань перед страхувальниками. Розмір технічних резервів становить 113,3 % у секторі страхування життя та 148,9 % у секторі страхування майна [17].

Викладене вище дає змогу зробити висновок, що польські суб'єкти господарювання виявляють дедалі більшу зацікавленість у страхуванні. Насамперед зростає інтерес до страхування від різних фінансових ризиків. На страховому ринку пропонується широкий асортимент послуг, пристосованих до індивідуальних потреб підприємств.

Польський страховий ринок постійно вдосконалюється, хоча він достатньо добре структурований та організований. Звісно, він ще далекий від ідеалу: його частка у структурі європейського ринку надто низька – лише 1,1 %; польські страхові компанії потребують чималих капіталовкладень і широкої рекламної кампанії з метою популяризації власного бренду й послуг у масштабах ЄС. Утім, рівень організації системи польського страхо-

вого ринку та чіткі й зрозумілі правила діяльності на ньому можуть бути прикладом для українського страхового ринку.

Список використаних джерел

1. *Базилевич В. Д.* Інституційний концепт модернізації фінансових інститутів. *Фінанси України*. 2013. № 5. С. 19–30.
2. *Базилевич В. Д.* Новітні тенденції та протиріччя на страховому ринку України. *Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Сер.: економіка*. 2012. Вип. 133. С. 5–8.
3. *Козьменко О. В., Козьменко С. М., Васильєва Т. А.* Нові вектори розвитку страхового ринку України: монографія / кер. авт. проекту О. В. Козьменко. Суми: Університет. книга, 2012. 316 с.
4. *Навроцький С. А.* Страхове таргетування в Україні: проблеми впровадження та перспективи застосування. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили комплексу "Києво-Могилянська академія". Сер.: економіка*. 2016. Т. 275, вип. 263. С. 35–41.
5. *Осадець С. С.* Удосконалення страхової справи. *Фінанси, облік і аудит*. 2012. Вип. 20. С. 121–132.
6. *Сукач О. М., Сарана Л. А.* Страховий ринок України: сучасні реалії та перспективи. *Вісник Східноєвропейського університету економіки і менеджменту. Сер.: економіка і менеджмент*. 2016. № 1. С. 106–113.
7. *Kowalewski E.* Prawo ubezpieczeń gospodarczych, wydanie trzecie. Bydgoszcz; Toruń: Branta, 2006.
8. *Ubezpieczenia gospodarcze / red. T. Sangowski.* Warszawa: Poltext, 1998.
9. *Szumlicz T.* Ubezpieczenie społeczne. Teoria dla praktyki. Bydgoszcz; Warszawa: OW Branta, 2005.
10. *Product Innovations in the Deregulated Life Insurance Market / ed. by H.-J. Zwiesler.* 1994.
11. *Vaughan E. J., Vaughan T. M.* Essentials of Insurance: A Risk Management Perspective. 6th ed. New York: John Wiley & Sons, 1992.
12. *Страхування / кер. авт. кол. і наук. ред. С. С. Осадець.* 2-ге вид., перероб. і доп. Київ: КНЕУ, 2002. 599 с.
13. *European insurance industry database.* URL: <http://www.insuranceeurope.eu/europe's-insurers-paid-out-€27bn-day-2015>.
14. *Ліра страхових організацій України: офіційний веб-сайт.* URL: <http://uainsur.com/zakonodavstvo/codex>.
15. *Akt prawny – Internetowy System Aktów Prawnych.* URL: <http://isap.sejm.gov.pl>.
16. *Raporty o rozwoju systemu finansowego / Narodowy Bank Polski.* URL: <http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemfinansowy/rozwoj.html>.
17. *Zakłady ubezpieczeń z siedzibą w Polsce / Komisja Nadzoru Finansowego.* URL: https://www.knf.gov.pl/dla_rynku/PODMIOTY_rynku/Podmioty_rynku_ubezpieczeniowego/Dzial_II_pozostale_ubezpieczenia/zaklad_ubezpieczen_z_siedziba_w_polsce.html#III.
18. *Sytuacja makroekonomiczna w Polsce 2015 / Główny Urząd Statystyczny.* URL: http://wskaznikizrp.stat.gov.pl/file:///D:/Documents/Downloads/sytuacja_makroekonomiczna_w_polsce_w_2015.pdf.
19. *Polska Izba Ubezpieczeń.* URL: <http://www.piu.org.pl/category/analizy>.
20. *Centralny ośrodek informacji gospodarczej.* URL: <http://www.coig.com.pl/>.
21. *Державний реєстр фінансових установ / Нац. комісія, що здійснює держ. регулювання у сфері ринків фінансових послуг.* URL: <http://nfp.gov.ua/content/derzhavniy-reestr.html>.

References

1. *Bazy`levy`ch, V. D. (2013).* Insty`tucijny`j koncept modernizaciyi finansovy`kh insty`tutiv [Institutional concept of modernization of financial institutions]. *Finansy` Ukrainy`* [Finance of Ukraine], 5, 19–30 [in Ukrainian].

2. Bazy`levy`ch, V. D. (2012). Novitni tendenciyi ta proty`richchya na strakhovomu ry`nku Ukrayiny` [Recent Trends and Contradictions in the Ukrainian Insurance Market]. *Visnyk Ky`yivs`koho nacional`noho universy`tetu imeni Tarasa Shevchenka. Ser.: ekonomika* [Bulletin of Taras Shevchenko National University of Kyiv. Economics], 133, 5–8 [in Ukrainian].
3. Koz`menko, O. V., Koz`menko, S. M., Vasy`l`yeva, T. A. (2012). *Novi vektory` rozvy`tku strakhovoho ry`nku Ukrayiny`* [New vectors of development of the insurance market of Ukraine]. Sumy: Universy`tety tets`ka kny`ha [in Ukrainian].
4. Navroc`ky`j, S. A. (2016). Strakhove tarhetuvannya v Ukrayini: problemy` vprovadzhennya ta perspekty`vy` zastosuvannya [Insurance Targeting in Ukraine: Issues of Implementation and Application Perspectives]. *Naukovi praci Chornomors`koho derzhavnoho universy`tetu imeni Petra Mohy`ly` kompleksu "Ky`yev-Mohy`lyans`ka akademiya". Ser.: ekonomika* [Scientific works of the Petro Mohyla Black Sea State University of the Kyiv-Mohyla Academy complex. Economics], Vol. 275, No. 263, 35–41 [in Ukrainian].
5. Osadec`, S. S. (2012). Udoskonalennya strakhovoyi spravy` [Improvement of insurance business]. *Finansy`, oblik i audyt* [Finance, accounting and auditing], 20, 121–132 [in Ukrainian].
6. Sukach, O. M., Sarana, L. A. (2016). Strakhovy`j ry`nok Ukrayiny`: suchasni realiyi ta perspekty`vy` [Insurance market of Ukraine: modern realities and prospects]. *Visnyk Skhidnoyevropejs`koho universy`tetu ekonomiky` i menedzhmentu. Ser.: ekonomika i menedzhment* [Bulletin of the East European University of Economics and Management. Economics and management], 1, 106–113 [in Ukrainian].
7. Kowalewski, E. (2006). *Prawo ubezpieczeń gospodarczych, wydanie trzecie* [Business insurance law, third edition]. Bydgoszcz: Toruń: Branta [in Polish].
8. Sangowski, T. (Ed.). (1998). *Ubezpieczenia gospodarcze* [Business insurance]. Warszawa: Poltext [in Polish].
9. Szumlicz, T. (2005). *Ubezpieczenie społeczne. Teoria dla praktyki* [Social security. Theory for practice]. Bydgoszcz: Warszawa: OW Branta [in Polish].
10. Zwiesler, H.-J. (Ed.). *Product Innovations in the Deregulated Life Insurance Market*. 1994.
11. Vaughan, E. J., Vaughan, T. M. (1992). *Essentials of Insurance: A Risk Management Perspective* (6th ed.). New York: John Wiley & Sons.
12. Osadec`, S. S. (Ed.). (2002). *Strakhuvannya* [Insurance]. Ky`yiv [in Ukrainian].
13. Insurance Europe. (2016). *European insurance industry database*. Retrieved from <http://www.insuranceurope.eu/europe's-insurers-paid-out-€27bn-day-2015>.
14. Official website of League of insurance organizations of Ukraine. (n. d.). Retrieved from <http://uainsur.com/zakonodavstvo/codex> [in Ukrainian].
15. Sejm Rzeczypospolitej Polskiej. (n. d.). *Akt prawny – Internetowy System Aktów Prawnych*. Retrieved from <http://isap.sejm.gov.pl/> [in Polish].
16. Narodowy Bank Polski. (n. d.). *Raporty o rozwoju systemu finansowego*. Retrieved from <http://www.nbp.pl/home.aspx?f=/systemfinansowy/rozwoj.html> [in Polish].
17. Komisja Nadzoru Finansowego. (n. d.). *Zakłady ubezpieczeń z siedzibą w Polsce*. Retrieved from https://www.knf.gov.pl/dla_ryнку/PODMIOTY_ryнку/Podmioty_ryнку_ubezpieczeniowego/Dzial_II_pozostale_ubezpieczenia/zaklad_ubezpieczen_z_siedziba_w_polsce.html#III [in Polish].
18. Główny Urząd Statystyczny. (n. d.). *Sytuacja makroekonomiczna w Polsce 2015*. Retrieved from http://wskaznikizrp.stat.gov.pl/file:///D:/Documents/Downloads/sytuacja_makroekonomiczna_w_polsce_w_2015.pdf [in Polish].
19. Polska Izba Ubezpieczeń. (n. d.). Retrieved from <http://www.piu.org.pl/category/analizy> [in Polish].
20. Centralny ośrodek informacji gospodarczej. (n. d.). Retrieved from <http://www.coig.com.pl/> [in Polish].
21. National Commission, which carries out state regulation in the field of financial services markets. (n. d.). *Derzhavny`j reyestr finansovy`kh ustanov* [State register of financial institutions] Retrieved from <http://nfp.gov.ua/content/derzhavniy-reestr.html> [in Ukrainian].